

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

ЯБЛІНЧУК БОГДАН МИКОЛАЙОВИЧ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

спеціальність 051 Економіка

Автореферат

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Кваліфікаційна робота виконана в Прикарпатському національному
університеті імені Василя Стефаника

Керівник

д.е.н., професор

Пилипів Надія Іванівна

Прикарпатський національний університеті імені Василя Стефаника,
завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

Рецензент

к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів

Мигович Т.М

Прикарпатський національний університеті імені Василя Стефаника
доцент кафедри фінансів

Захист відбудеться «28» грудня 2023 р.

Кваліфікаційну роботу надано до захисту «___» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

_____

_____

(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	8
1.1. Сутність територіальної громади.....	8
1.2. Функції територіальних громад.....	13
1.3. Економічні ризики для розвитку територіальних громад.....	17
Висновок до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. СПЕЦИФІКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА ПРИКЛАДІ ДЗВИНЯЦЬКОЇ ТГ.....	21
2.1. Загальна характеристика Дзвиняцької територіальної громади.....	21
2.2. Нормативно-правові засади діяльності Дзвиняцької ТГ.....	23
2.3. Фактори економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.....	31
Висновок до розділу 2.....	36
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЗВИНЯЦЬКОЇ ТГ.....	38
3.1. Джерела економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.....	38
3.2. План заходів щодо покращення економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.....	47
Висновок до розділу 3.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	65

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

ВСТУП

Актуальність теми. Адміністративно-правова реформа в нашій державі на даному етапі планує нові завдання для покращення потенціалу всіх регіонів держави з ціллю дієвого використання саме потенціалу для належного розвитку на базі єдності та комплексності території держави, загальне поєднання децентралізації та централізації в здійсненні державовладних функцій.

Сучасні реалії війни, означені нами питання набирають гостроти, адже більшість потрібних питань відтермінується. Одночасно з цим, загальне усвідомлення децентралізації має практичне та теоретичне значення, що одночасно дає можливість в повному обсязі встановити теоретичну базу та практичний досвід всього процесу, чітко встановивши проблеми та перспективи здійснення аспектів децентралізації в сучасних реаліях, проблемах та перспективах розвитку.

На сьогоднішній день, не беручи до уваги військові дії, продовжується процес змін на рівні засад інституцій, політичні, економічні та інші процеси не зупиняються, хоча виникають певні проблеми в їх розвитку. А тому актуальність дослідження проблем та перспектив розвитку ТГ знаходить своє підтвердження. Іншими словами, на сьогоднішній день стає зрозуміло, що необхідність в знаннях децентралізації ваді та управління територіями у різних реаліях залишається актуальною та необхідною для дослідження.

Останні дослідження та публікації. Характеристиці та специфіці функціонування ТГ а також виявленням проблем та перспектив розвитку в нашій державі виокремлюють такі вчені: В. Мартиненко, О. Петренко, О. Кочерга, О. Гомоляко та інші.

На даному етапі необхідність у висвітленні проблем та перспектив розвитку ТГ в нашій державі зі сторони перспектив та проблем користування та

забезпечення прав та інтересів суб'єктів ТГ в ході практичної всіх обов'язків та прав.

Метою кваліфікаційного дослідження є встановлення проблем та вивчення перспектив розвитку ТГ в нашій державі.

На основі мети нами поставлено наступні **завдання**:

- визначити сутність територіальної громади;
- охарактеризувати функції територіальних громад;
- встановити економічні ризики для розвитку територіальних громад;
- дати загальну характеристику Дзвиняцької територіальної громади;
- дослідити нормативно-правові засади діяльності Дзвиняцької ТГ;
- визначити фактори економічного розвитку Дзвиняцької ТГ;
- встановити джерела економічного розвитку Дзвиняцької ТГ;
- охарактеризувати план заходів щодо покращення економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.

Предмет дослідження – процес вирішення проблем та встановлення перспектив розвитку Дзвиняцької територіальної громади.

Методами дослідження є: теоретичні (аналіз, синтез та узагальнення теоретичних моментів що стосуються територіальних громад); емпіричні (систематизація, спостереження, опис та порівняння, що стосується розвитку Дзвиняцької територіальної громади).

Теоретико-методологічною основою дослідження є положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених і фахівців у галузі стратегічного управління маркетинговою діяльністю.

Інформаційну базу дослідження складають нормативно-правові акти, що регулюють діяльність територіальних громад, сайт Дзвиняцької ТГ, вітчизняні наукові праці. І зарубіжні вчені, журнали за темою дослідження, Інтернет-ресурси.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У 1 розділі кваліфікаційної роботи визначено сутність територіальної громади; охарактеризовано функції територіальних громад та встановлено економічні ризики для розвитку територіальних громад.

У 2 розділі кваліфікаційної роботи дано загальну характеристику Дзвиняцької територіальної громади; досліджено нормативно-правові засади діяльності Дзвиняцької ТГ та визначено фактори економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.

У 3 розділі даної кваліфікаційної роботи встановлено джерела економічного розвитку Дзвиняцької ТГ та запропоновано план заходів щодо покращення економічного розвитку Дзвиняцької ТГ.

ВИСНОВКИ

Метою магістерського дослідження було встановити проблеми та вивчення перспектив розвитку ТГ в нашій державі, зокрема Дзвиняцької. У відповідності до поставлених нами завдань ми встановили:

В рамках першого розділу ми висвітлили аспекти дослідження розвитку територіальних громад в нашій державі:

1. Визначивши ключові особливості територіальних громад хочемо підсумувати, що усвідомлення специфіки та соціального призначення ТГ залишається ще незакінченим та суперечливим до закріплення головних понять, чітких принципів діяльності ТГ та і загалом її головних органів; так і це стосується ідентифікації встановленої моделі визначених завдань та функцій ТГ. За загальним правилом у законодавстві визначається, що «територіальна громада» - це добровільне об'єднання в одну громаду жителів кількох населених пунктів.

2. Нами було встановлено, що функціями ТГ прийнято вважати - основні шляхи та напрями діяльності щодо здійснення права жителів громади

брати участь у місцевому самоврядуванні та мають право взаємодіяти з місцевим самоврядуванням з метою забезпечення власних законних прав та потреб. На сьогоднішній день існує багато видів функцій ТГ, проте основними є: економічна, соціальна та культурна, функція захисту навколишнього природного середовища та зовнішньо-економічна.

3. Зважаючи на всі означені нами аспекти, ми можемо побачити, що існує ряд економічних ризиків для розвитку територіальних громад, які полягають у тому, що : все залежить від розташування ТГ; кількість підприємств; наявність земель для ведення бізнесу, фінансову спроможність та присутність робочої сили. Таким чином, можемо наголосити на тому, що зараз активно розвиваються територіальні громади та шукають можливі шляхи подальшого їх фінансування. Щоб діяльність територіальної громади була продуктивною, потрібно виконувати всі передбачені функції та не виходити за межі чинного законодавства нашої держави. А тому, аспекти, які нами висвітлені стануть основою для подальшого дослідження та узагальнення практичних і теоретичних моментів.

Під час дослідження особливостей стану розвитку Дзвиняцької ТГ ми виокремили, що:

4. Дзвиняцька ТГ розташована на заході в Івано-Франківській області, а саме у Богородчанському районі, недалеко від Карпат. Відстань до Івано-Франківська складає 35 кілометрів, а до Богородчан – 15 кілометрів. В цій громаді прокладна територія загального значення Івано-Франківськ-Гута. На даний момент до складу цієї територіальної громади входять такі населені пункти: Дзвиняч, Росільна, Космач, Міжгір'я та Луквиця. Площа громади – 7950 га. До Дзвиняцької ТГ входять такі села: Дзвиняч, Росільна, Космач, Міжгір'я та Луквиця, їх населення розподілилося так: Дзвиняч – 3125 осіб на 1.01.2022 року; Космач – 1943 особи на 1.01.2022 року; Міжгір'я – 946 особи на 1.01.2022 року; Росільна – 3029 осіб на 1.01.2022 року; Луквиця – 841 особа на 1.01.2022 рік.

5. Нормативну основу для реалізації нормативних актів які забезпечують реалізацію планування розвитку Дзвиняцької ТГ можна поділити на такі три види:

Перший – ідентифікує місце та роль ОМС щодо організації та здійснення управлінськими процесами розвитку конкретної території через призму розроблення Стратегій (Закон України «Про місцеве самоврядування»).

Другий – передбачає головні принципи стратегічного планування на місцевих рівнях (Закон України «Про державні цільові програми»).

Третій – ідентифікує специфіку участі у ході формування та здійснення стратегії розвитку ТГ (БКУ; Закон України «Про звернення громадян»; Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади»).

6. На підставі встановлених факторів економічного розвитку ТГ ми встановили, що:

- сильними сторонами Дзвиняцької ТГ є її розташування; земельні ресурси; освіта культура та медицина;
- слабкими сторонами Дзвиняцької ТГ є демографічна ситуація; інфраструктура; економіка.

Виокремивши проблеми та перспективи розвитку Дзвиняцької ТГ ми встановили наступне:

7. Також усвідомлено, що щоб виконати свої головні функції та покращувати економічний розвиток, територіальній громаді необхідно достатнє фінансове забезпечення. Що ж до Дзвиняцької територіальної громади, то можемо сказати, що джерелами її фінансування є: власні доходи (податок фізичних осіб; єдиний податок; плата за видобування нафти та газу; плата за лісові ресурси; плата за землю; плата за акциз та податок на нерухоме майно); міжбюджетні доходи на забезпечення запланованих заходів в економічному спрямуванні можуть бути також фонди державних програм, котрі реалізуються міністерствами, регіональними та національними установами і спрямовані на

реалізацію проєктів регіонального і місцевого розвитку, наприклад такі як: державний фонд регіонального розвитку; фонд енергоефективності; державний дорожній фонд; різноманітні екологічні фонди; субвенція на створення інфраструктури ТГ; конкурси проєктів розвитку ТГ Івано-Франківської області.

8. Економічний розвиток Дзвиняцької ТГ потрібно розвивати реалізовувати в таких сферах:

Соціальна сфера: проведення спеціальних заходів щодо оформлення соціальної та державної допомоги; регулярне підвищення рівня обслуговування мало захищених верств населення Дзвиняцької ТГ; матеріальна допомога учасникам воєнних дій.

Освіта: організація харчування дітей пільгових категорій за рахунок збільшення фінансування.

Культура: забезпечення якісного розвитку закладів культури; покращення матеріальної бази.

Фізичне виховання та спорт: покращення роботи футбольних та дитячих майданчиків, збільшення осіб, які займаються спортом; забезпечення косметичного ремонту майданчиків.

Молодіжна політика: розвиток та підтримка молоді; всестороння підтримка обдарованої молоді; виховання дітей-сиріт.

Безпека життєдіяльності: здійснення комплексу заходів щодо попередження надзвичайних ситуацій.

А тому, ми встановили, що незважаючи на проблеми, які присутні у розвитку Дзвиняцької ТГ, вона має реальні перспективи розвитку в майбутньому, які ми постарались висвітлити.

СПИСОК ОСНОВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безугла Л.С. Державна підтримка малого та середнього бізнесу за допомогою організаційно-маркетингових заходів. *Ефективна економіка*. 2014. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3479> (дата звернення 27.07.2023).
2. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2017. 129 с.
3. Берданова О., Вакуленко В., Валентюк І.В., Ткачук А.Ф. Стратегічне планування розвитку ОТГ. Навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2017. 116 с.
4. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 06.03.2023).
5. Вінницька О. А. Проблеми формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Економіка України в умовах євроінтеграції: виклики та перспективи розвитку : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Умань, 19 квіт. 2018 р.). МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини, Навч.-наук. ін-т економіки та бізнес-освіти. Умань : Візаві, 2018. С. 157–160.
6. Державна підтримка сталого розвитку об'єднаних територіальних громад: умови надання та напрями використання. Офіційний веб-сайт ГО «Інститут податкових реформ». URL: <http://ngoipr.org.ua/news/derzhavna-pidtrymka-stalogo-rozvytku-ob-yednanyh-terytorialnyh-gromad-umovy-nadannya-ta-napryamyvykorystannya/> (дата звернення: 06.03.2023).
7. Децентралізація управління: переваги і ризики в умовах України. URL: <http://www.novageografia.com/vogels139-1.html> (дата звернення: 16.11.2023).

8. Зв'язок великих міст та сільських околиць. URL: <https://www.prostir.ua/?news=zvyazok-velykyh-mistta-silskyh-okolyts> (дата звернення: 12.10.2023).

9. Інструментарій місцевого економічного розвитку: теорія, методологія, практика: монографія за заг. ред. А. І. Ковальова. Київ: ФОП Гуляєва В. М., 2021. 413 с.

10. Інструменти регіонального розвитку в Україні: навчальний посібник: О. В. Берданова, Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, О. І. Васильєва, Н. М. Гринчук, О. С. Ігнатенко, І. М. Петренко, Н. А. Сич. Київ: НАДУ, 2013. 310 с.

11. Казюк Я.М. Організаційно-управлінські підходи до оподаткування суб'єктів господарювання на місцевому рівні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. ДРІДУ НАДУ. 2018. № 2. URL: <http://www.nbuiv.ua>. (дата звернення: 06.03.2023).

12. Конспект лекцій з дисципліни «Комплексне проектування розвитку громад» зі спеціальності 281 - Публічне управління та адміністрування. Укладач: О.А. Липинська Одеса: ОНПУ, 2019. 185 с.

13. Кужелєв М. О., Плахотнюк В. В. Формування місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації. *Економічний вісник університету*. 2018. № 1. С. 302–312.

14. Максимова Т.С. Формування механізму діагностування та прогнозування економічного і соціального розвитку регіонів : дис. ... д-ра екон. наук : 08.10.01. Донецьк, 2004. С. 31-32.

15. Маркович Г. Все про програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: важливо для об'єднаних громад. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/3906> (дата звернення : 06.03.2023).

16. Методологія планування регіонального розвитку в Україні: Інструмент для розробки стратегій регіонального розвитку і планів їх реалізації. Київ: Проєкт ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України», 2018. 159 с.

17. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. Проект «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». Київ: Академвидав, 2016. 55 с.

18. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, В.В. Толкованов та ін. Національна академія державного управління при Президентові України. Київ. 2014. 128 с.

19. Офіційний сайт Дзвиняцької ТГ. URL: <https://dzvynyaska-gromada.gov.ua/> (дата звернення: 01.09.2023).

20. Павлюк Н.В. Соціально-економічний аспект децентралізації державної влади: процеси реформування місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. № 44. 2015. С. 80-86.

21. Про призначення чергових місцевих виборів у 2020 році : Постанова Верховна Рада України від 15 липня 2020 року № 795-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795-IX#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

22. Патока І.В. Фінансове забезпечення сталого розвитку об'єднаних територіальних громад як складова ефективної децентралізації влади в Україні. *Ефективна економіка*. № 11. 2015. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4582> (дата звернення: 15.11.2023).

23. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

24. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 24.02.2018 р. № 141-VIII. Верховна Рада України. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text (дата звернення: 15.11.2023).

25. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи : Закон України від 01.01.2017 р. № 71-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

26. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 14.05.2020 р. № 157-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

27. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 06.03.2023).

28. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квіт. 2015 р. № 214. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п> (дата звернення: 06.03.2023).

29. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

30. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

31. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>. (дата звернення : 06.03.2023).

32. Про утворення та ліквідацію районів : Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. від 807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text> (дата звернення: 15.11.2023).

33. Реформа децентралізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivnevryaduvannya/reforma-decentralizaciyi> (дата звернення: 15.11.2023).

34. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування. URL:

https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BDi%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3__10.09.2020.pdf
(дата звернення: 16.11.2023).

35. Тимошенко А. О. Стратегічні напрями реформування фіскальної політики України. *Modern Economics*. 2017. № 6. С. 195–209. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/tymoshenko.pdf> (дата звернення: 15.04.2023).

36. Ткачук А. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). А. Ткачук, В. Кашевський, П. Мавко. Київ: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с.

37. Уманець Т.В. Стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів України на засадах фінансової децентралізації. *Економічний вісник Донбасу*. № 3. 2019. С. 83-88.

38. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навчальний посібник: О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук. Київ: Академвидав, 2017. 129 с.

39. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія: С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук. Донецьк: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

40. Фіскальна політика держави та механізм її реалізації в перехідній економіці. Буковинська бібліотека. URL: <https://buklib.net/books/33915/> (дата звернення: 15.04.2023).